

Riktlinjer för barn och unga

 Eda kommun	Styrdokument	
	Dokumenttyp	Riktlinje
	Beslutad av	Kommunstyrelsen 2014-10-07
	Dokumentansvarig	Avdelningschef Myndighetsenheten IFO
	Reviderad	Socialnämnden 2022-01-18 §16

Innehållsförteckning

1 Syfte och inriktning.....	3
2 Målgrupp.....	3
3 Aktuell lagstiftning.....	3
3.1 Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL).....	3
3.2 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).....	4
3.2.1 §2 LVU.....	4
3.2.2 §3 LVU.....	5
3.3 Omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.....	5
4 Barnkonventionen.....	6
5 Samverkan och delaktighet.....	7
6 Bemötande.....	7
7 Handläggning och dokumentation.....	7
8 BBIC.....	8
9 Våld i nära relationer.....	9
10 Socialtjänstprocessen.....	9
11 Aktualisering.....	9
12 Utredning.....	10
13 Beslut.....	11
14 Utforma och genomföra uppdrag.....	12
15 Uppföljning.....	13
15.1 Öppenvård.....	13
15.2 Placering.....	13
16 Avslut.....	14
17 Insatser barn och unga.....	14
17.1 Placering.....	14
17.1.1 Familjehem.....	14
17.1.2 Jourhem.....	15
17.1.3 Hem för vård eller boende (HVB).....	15
17.1.4 Stödboende.....	16
17.2 Öppna insatser.....	16
17.2.1 Kontaktfamilj/kontaktperson.....	16
17.2.2 Öppenvårdinsatser.....	17
17.2.3 Tryggare familj.....	17
17.2.4 Föräldrautbildning.....	17
17.2.5 Träningsboende.....	18
18 Bilagor.....	18
18.1 Bilaga 1 – Processkarta.....	19

1 Syfte och inriktning

Riktlinjerna för barn och unga inom individ- och familjeomsorgen fastställs av socialnämnden och är ett styrdokument med syfte att skapa vägledning för hur arbetet ska bedrivas för att uppnå likabehandling, en rättssäker handläggning och ett socialt arbete med god kvalitet. Riktlinjerna ska även bidra till en struktur och systematik, allt från det förebyggande arbetet till myndighetsutövningen, för att därigenom skapa förutsättningar att nå Socialtjänstlagens intentioner om att barn och unga i Eda kommun ska växa upp under goda och trygga förhållanden och där socialtjänsten i nära samarbete med hemmen arbetar för att främja en allsidig personlighetsutveckling samt en gynnsam fysisk och social utveckling hos de barn och unga som bor i kommunen.

De beslutade riktlinjerna följs upp och revideras vartannat år.

2 Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är barn och unga mellan 0 – 18 år samt i vissa fall unga upp till 21 år som vistas i kommunen.

3 Aktuell lagstiftning

Socialtjänstlagen (SoL)

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Barnkonventionen

Förvaltningslagen (FL)

Offentlighet och sekretesslagen (OSL)

3.1 Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL)

Enligt Socialtjänstlagen 5 kap 1 § skall socialnämnden verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. I nära samarbete med hemmen skall de insatser som tillsätts främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga. Socialnämnden ska bedriva en uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa.

Socialnämnden skall aktivt verka för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller dopingpreparat samt aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga.

Tillsammans med andra samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och ungdomar inte vistas i miljöer som är skadliga för dem. I nära samarbete med hemmen skall socialnämnden sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det stöd och skydd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Socialnämnden skall med särskild uppmärksamhet följa de barn och ungdomar som visat tecken till ogynnsam utveckling. Vidare har nämnden i sin omsorg av barn och unga ansvar att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört eller sedan verkställighet av sluten ungdomsvård har upphört.

3.2 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

I de fall det inte går att få ett samtycke till insatser till skydd eller stöd för barnet eller den unge eller om socialnämnden inte bedömer samtycket som tillförlitligt kan barnet eller den unge komma att kunna beredas vård i enlighet med LVU, under vissa förutsättningar.

Kommunens socialnämnd lämnar en ansökan till förvaltningsrätten om att ett barn eller en ung person skall beredas vård enligt LVU.

Förvaltningsrätten prövar sedan målet och beslutar om den unge ska beredas vård enligt LVU eller ej.

Enligt 11 § LVU beslutar socialnämnden hur vården skall bedrivas och var barnet eller den unge skall vistas. I det fall ett barn eller ungdom omedelbart omhändertas i enlighet med 6 § LVU och socialnämndens beslut om var barnet eller den unge skall vistas får socialnämndens ordförande fatta ett placeringsbeslut vilket sedan redovisas vid nästkommande socialnämnd.

3.2.1 §2 LVU

Enligt 2 § LVU kan vård beslutas på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet som utgör en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Med hälsa och utveckling avses barnet eller den unges fysiska och psykiska utveckling och/eller sociala utveckling.

Denna paragraf utgör de så kallade ”miljöfallen”. För att lagen i miljöfallen skall vara tillämplig skall det gå att konstatera att risken för skada har en sådan inverkan på barnets hälsa eller utveckling att barnet har ett tydligt vårdbehov. Detta avser sådan skada som barnet eller den unge kan utsättas för genom föräldrarnas beteende och i kommentarer till lagtexten anges som exempel ständigt återkommande uppträden i hemmet till följd av missbruk av alkohol eller narkotika eller på grund av föräldrarnas psykiska särart eller psykiska tillstånd.

Det avser också när ett barn eller ungdom utsätts för misshandel, både fysisk och psykisk sådan. I prop 2002/03:53 s. 82 har man angett att det inte är fråga om enskilda händelser utan en relation och ett förhållningssätt som hindrar en positiv utveckling hos barnet. Man har angett barn som upplevs negativt av föräldrarna och som ständigt blir kränkta, hotade med att överges och som terroriseras. Till denna grupp inräknas barn som växer upp i hem där det ständigt förekommer våld mellan de vuxna i hemmet samt barn eller unga som växer upp under hot från sin familj.

Uttrycket otillbörligt utnyttjande syftar på när ett barn eller ungdom utnyttjas sexuellt av någon vuxen i familjen. Det kan också avse när ett barn blir utnyttjat i pornografiskt syfte. Uttrycket kan också avse situationer där barnet tvingas utföra hårt kroppsarbete eller att barnet får ett stort ansvar för förälder eller syskon så att det skadar barnet eller den unges utveckling.

Åldersgränsen för tillämpningen av lagen i de så kallade miljöfallen har satts till 18 år.

Beslutad vård i enlighet med 2 § LVU skall övervägas var sjätte månad.

3.2.2 §3 LVU

Enligt 3 § LVU kan det beslutas om vård om den unge utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk för att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytbart beteende.

Denna paragraf avser den unges egna beteende. Liksom i ”miljöfallen” skall det föreligga en påtaglig risk för att den unges hälsa och utveckling för att ett tvångsomhändertagande skall få ske. Vård i enlighet med 3 § LVU får beredas även den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vad gäller missbruk kan detta avse enstaka tillfällen då ungdomen använder tung narkotika såsom heroin liksom längre tids missbruk vilket preparat det än handlar om. Missbruk kan även avse icke medicinskt bruk av läkemedel samt dopingpreparat,

Även brottslighet är grund för vård enligt 3 § LVU. Med brottslighet menas inte bagatellartade förseelser eller enstaka brott utan det som avses är när brottsligheten lett till att den unge uppvisar en bristande anpassning till samhällslivet. Med begreppet annat socialt nedbrytbart beteende syftas på i de fall den unge beter sig på ett sätt som avviker från samhällets grundläggande normer. Detta kan vara enstaka brott utan att man kan tala om brottslig verksamhet eller när den unge exempelvis under längre tid vistas i missbruksmiljöer eller prostituerar sig.

Beslutad vård i enlighet med 3 § LVU skall omprövas var sjätte månad.

3.3 Omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU

Socialnämnden får omedelbart omhänderta den som är under 20 år om:

- det är sannolikt att barnet eller den unge kommer att behöva beredas vård med stöd av LVU
- rättens beslut om vård kan inte avvaktas med hänsyn till barnets eller den unges hälsa och utveckling eller att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Kommunens socialnämnd lämnar en ansökan till förvaltningsrätten om att ett barn eller en ung person ska tas om hand enligt 6 § LVU.

Förvaltningsrätten prövar sedan målet och beslutar om socialnämndens

beslut om omhändertagande av den unge skall fastställas. Efter att ordförande fattat beslut om att omedelbart omhänderta den unge skall det, inom en vecka från den dag då beslutet fattades, skickas till förvaltningsrätten för prövning, enligt 7 § LVU.

4 Barnkonventionen

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (1 kap. 2 § SoL). Barnets eller den unges bästa ska alltid vara vägledande i socialtjänstens arbete och vid beviljande av insatser. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Barnet ska tillförsäkras det skydd och den omvårdnad som det behöver. Dock ska hänsyn tas till de rättigheter och skyldigheter som dennes föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet har.

Barnets olika rättigheter slås fast i FN:s konvention om barnets rättigheter. Fyra av konventionens artiklar anses vara de grundläggande principerna. Det är principen om barnets bästa, barns rätt till inflytande, att varje barn har rätt till liv och utveckling och att inget barn får diskrimineras.

Som ett led i att förverkliga barnkonventionen har bestämmelser som grundas på de här principerna förts in i socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Barnets bästa ska särskilt beaktas i socialtjänstens arbete. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- och behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Barn ska ges möjlighet till delaktighet. Denna delaktighet består av olika delar:

- Rätt att få relevant information
- Rätt att komma till tals och bli lyssnad på
- Rätt till inflytande utifrån ålder och mognad

Socialstyrelsen skriver att rätten till information är en grundläggande förutsättning för alla delar av delaktighet. För att det ska vara möjligt för barnet att sätta sig in i frågan och bilda sig en uppfattning krävs att barnet har fått relevant information och förstått den. Vad gäller rätten att komma till tals innebär detta både att barnet ska få uttrycka sin åsikt och att någon lyssnar och tar emot det som barnet säger. Rätten stannar dock inte vid lyssnandet utan barnets åsikter ska även tillmätas betydelse. I vilken grad barnet ska ha inflytande – det vill säga hur stor betydelse dess åsikt och inställning i praktiken ska få – bedöms utifrån ålder och mognad. För att barn ska kunna vara delaktiga behöver även förutsättningar att utöva sina rättigheter skapas av de ansvariga vuxna. Det gäller inte minst för barn som kan ha svårt att framföra sina åsikter, som exempelvis barn med funktionsnedsättningar och barn som inte behärskar svenska språket. Samtal med barnet är av central betydelse för att säkerställa barnets delaktighet.

5 Samverkan och delaktighet

Socialtjänsten har huvudansvaret för samverkan och ska ha rutiner för samverkan med skola, förskola, fritidsgård, hälso- och sjukvården och polisen. Detta övergripande ansvar fråntar dock inte andra verksamheter att inom ramen för sina åtaganden svara för barnets personliga och sociala utveckling. All verksamhet inom socialkontoret ska, så långt det är möjligt bedrivas så att den enskilde får möjlighet till största möjliga delaktighet, detta berör även barn och unga och gäller så väl vid handläggning av myndighetsbeslut som vid insatser och service. All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka den enskildes livskvalitet. Samordnad individuell plan, SIP är ett viktigt verktyg där familjen och barnets behov står i centrum.

6 Bemötande

För att uppnå god kvalitet i det sociala arbetet är det av stor betydelse att arbete präglas av ett gott bemötande. Hur den som är i behov av nämndens tjänster blir bemött kan vara avgörande för hur verksamheten uppfattas och bedöms av både den enskilde själv och andra berörda. Ur den enskildes perspektiv är det betydelsefullt att till exempel:

- bli bemött med respekt
- få tillräcklig information för att kunna ta tillvara sina rättigheter
- både utredning och handläggning är snabb och effektiv
- verksamheten bedrivs rättssäkert

7 Handläggning och dokumentation

Vid handläggning och dokumentation i ärenden som gäller barn och unga inom socialtjänsten gäller följande:

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS.
- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:6) om handläggning av ärenden som gäller barn och unga.

Som vägledning vid handläggning och dokumentation kan Socialstyrelsens handbok ”Utreda barn och unga” användas. Ytterligare stöd i handläggning och dokumentation ges genom BBIC (Barns behov i centrum).

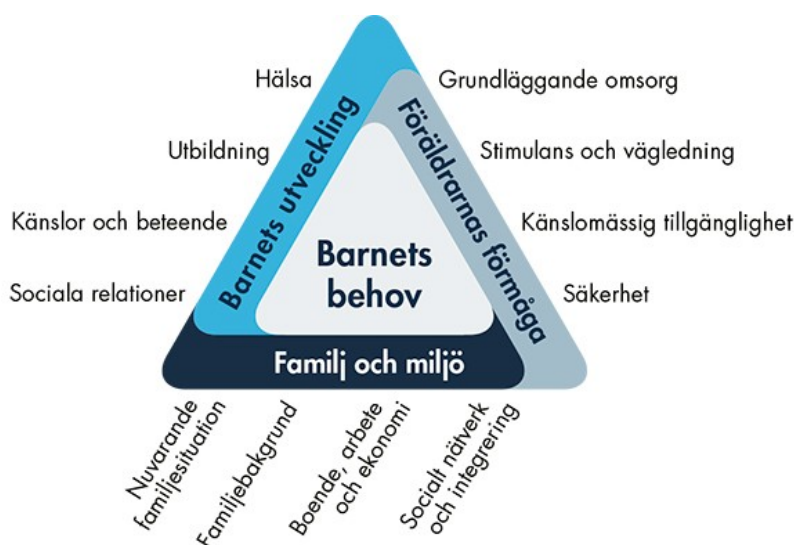
Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling ska dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Det framgår av bestämmelserna i 11 kap. 5 § SoL.

Dokumentationen syftar till att säkerställa olika behov i form av den enskildes rättssäkerhet, arbetsredskap för personalen samt uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring för verksamheten.

8 BBIC

BBIC, Barns behov i centrum, beskriver ett arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Det innehåller en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen. BBIC är anpassat efter socialtjänstens regelverk och är framtaget av Socialstyrelsen.

BBIC är en hjälp och ett redskap för handläggare för att arbeta med socialtjänstens barnavård på ett strukturerat sätt, med fokus på barnet och dess behov. Det viktiga är att förstå de nio grundprinciperna, som tillsammans med triangeln ska ligga till grund för handläggningen och dokumentationen.

BBIC tillhandahåller ett dokumentationsstöd, vilket ska vara en hjälp och underlätta handläggningen. Dokumentationsstödet ska anpassas till det enskilda ärendet. Stödet är framtaget utifrån aktuell lagstiftning och föreskrifter för att öka rättssäkerheten i handläggningen.

Mer kring BBIC och dess struktur finns att läsa i Socialstyrelsens publikationer "Grundbok i BBIC" och "Metodstöd för BBIC".

Runt om i landet finns flera BBIC-nätverk. Eda ingår i Värmlands BBIC-nätverk som består av i stort sett samtliga kommuner i Värmland. Syftet med nätverken är att utgöra en plattform för gemensamt resursutnyttjande, kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte. För varje nätverk i landet finns en ansvarig BBIC-samordnare.

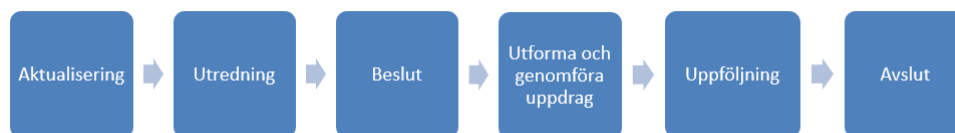
9 Våld i nära relationer

Socialnämnden skall, i enlighet med 5 kap 11 § SoL, särskilt beakta våldsutsatta, som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående, och kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden skall också, i enlighet med 5 kap 11 § tredje stycket, särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp.

Våld i nära relationer kan ta sig många olika uttryck och utgör ofta ett mönster av handlingar. Exempel på våldstyper är fysiskt, sexuellt och psykiskt våld och/eller hot om våld samt försummelse. Nämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Nämnden ska särskilt beakta att ett barn som upplevt våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

När nämnden får kännedom om att ett barn misstänks ha utsatts för och/eller upplevt våld ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL alltid inledas (SOFS 2014:4 6 kap 1§).

10 Socialtjänstprocessen

11 Aktualisering

Ett ärende kan uppkomma genom att socialtjänsten får information om att ett barn eller unga far illa eller riskerar att fara illa (anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL) eller genom att vårdnadshavare eller ett barn över 15 år ansöker om bistånd enligt socialtjänstlagen. Ett annat sätt kan till exempel vara begäran om yttrande från annan myndighet.

Vid en inkommen orosanmälan enligt 14 kap 1 § SoL som rör barn och unga ska socialtjänsten genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning ska dokumenteras och motiveras (11 kap. 1 a § första stycket SoL). Reglerna om skyddsbedömning gäller både barn och unga, dvs. barn och unga upp till 20 år.

Socialtjänsten ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till socialtjänstens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd (11 kap. 1 § SoL). En förhandsbedömning innebär en bedömning av huruvida en utredning ska inledas eller ej. En utredning bör enligt förarbetena inte inledas om det

redan från början står klart att socialtjänsten inte kan eller bör vidta några åtgärder.

I normalfallet borde anmälan enligt förarbetena ge tillräcklig information som grund för socialtjänstens beslut om en utredning ska inledas eller inte. Om anmälan behöver förtydligas kan en förnyad kontakt tas av socialtjänsten med anmälare. Om det redan finns en personakt bör informationen i den beaktas inför beslut om en utredning ska inledas eller inte. Om det finns tidigare anmälningar bör socialtjänsten om det är möjligt även beakta dessa. Socialtjänsten kan kontakta barnet och vårdnadshavarna som anmälan rör, informera om innehållet i anmälan och ge dem möjlighet att bemöta uppgifterna. Av JO-beslut framgår att om några uppgifter hämtas in från utomstående personer under en förhandsbedömning så anses en utredning ha inletts.

Om det under en förhandsbedömning framkommer uppgifter om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående ska en utredning om barnets behov av stöd och hjälp inledas utan dröjsmål. Detta framgår av 6 kap. 1 § SOSFS 2014:4.

Beslut om att inleda eller inte inleda utredning gällande barn och unga fattas av delegat enligt socialnämndens delegationsordning. Beslut om huruvida utredning ska inledas behöver inte fattas (11 kap. 1a § SoL) om det redan pågår en utredning om den som anmälan avser, dock ska en skyddsbedömning göras omgående, dvs. samma dag som anmälan inkommer.

Av 11 kap. 1a § SoL framgår att beslut att inleda eller inte inleda utredningen ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom fjorton dagar efter det att en anmälan har kommit in. Ett exempel på synnerliga skäl är enligt förarbetena anmälningar om unga lagöverträdare där polisförhåret behöver hållas innan socialtjänsten inleder sin utredning. Ett annat exempel är när det trots ansträngningar inte går att få tag i familjen. Det är allvaret i anmälan som avgör hur snabbt socialtjänsten måste fatta beslut om utredning ska inledas eller inte. Möjligheten att åberopa synnerliga skäl för att förlänga tidsperioden för förhandsbedömning ska tolkas restriktivt.

12 Utredning

Av förarbetena framgår att utredningens syfte är att socialtjänsten, i samarbete med vårdnadshavare och barn, ska klargöra barnets situation och behov samt när det är befogat att föreslå insatser. Utredningen syftar också till att ge socialtjänsten ett tillförlitligt beslutsunderlag. Av 11 kap. 2 § första stycket SoL framkommer att utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Utredningen ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet. Utredningen ska ges den omfattningen att den kan leda till ett sakligt korrekt beslut. Komplexiteten och graden av oro för barnet kan påverka både utredningens omfattning och nämndens tillvägagångssätt.

Av 11 kap. 2 § andra stycket framkommer att en utredning ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Med utredningstid avses tiden från beslut om att inleda utredning till dess att slutligt beslut har fattats. JO har uttalat att det måste tas hänsyn till att utredningen också ska ha dokumenterats och kommunicerats inom denna tid.

I undantagsfall kan socialtjänsten besluta om att förlänga utredningen en viss tid om det finns särskilda skäl (11 kap. 2 § andra stycket SoL). Socialtjänsten måste i dessa fall fatta beslut om att förlänga för en viss bestämd tid, förlängd utredningstid får inte gälla ”tills vidare”. Beslut om förlängd utredningstid ska fattas med stor restriktion. Hög arbetsbelastning, semester, eller byte av handläggare utgör inte skäl till förlängd utredningstid. Godtagbara skäl är endast sådana som socialtjänsten inte kan råda över, t.ex. att en barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning inväntas.

Inför socialtjänstens beslut i ett ärende ska faktiska omständigheter, händelser av betydelse och bedömningar som ligger till grund för socialtjänstens beslut sammanställas till ett beslutsunderlag (5 kap. 9 § SOSFS 2014:5). Ett beslutsunderlag är det dokument som ofta benämns som utredning. Hur omfattande ett beslutsunderlag ska vara kan inte beskrivas generellt. Vad som är tillräcklig och väsentlig information beror på ärendets komplexitet.

Innan ett ärende som gäller myndighetsutövning mot enskild avgörs ska kommunikering ske enligt 25 § förvaltningslagen (FL). Kommunikering innebär att den som är part ska underrättas om utredningsmaterialet och ges möjlighet att yttra sig över det. Skyldighet att kommunicera gäller även ansökan eller yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende som gäller myndighetsutövning mot enskild (11 kap. 8 § SoL). Vid kommunikering ska alltid anges den tid inom vilken den enskilde kan yttra sig. Kommunikeringstiden ska i regel omfatta 14 dagar och får som minst vara fem dagar.

13 Beslut

Utredning kan avslutas utan åtgärd eller med insats. Vid ansökan beslutar socialtjänsten om ansökan ska bifallas eller avslås. Socialnämnden kan även besluta om att ansöka om vård enligt LVU eller att avge yttrande. Av 32 § FL framkommer att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagande motivering. Det finns undantag från skyldigheten att ange skälen till ett beslut. Exempel på undantag som kan vara aktuella för socialtjänsten är när ett beslut inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen.

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut som gått denne emot. Beslutet ska överklagas skriftligen och inges till socialnämnden. Handläggande socialsekreterare ska vara den enskilde behjälplig med detta om den enskilde behöver eller önskar. Vissa beslut går ej att överklaga, exempelvis beslut om att inleda utredning.

När en utredning avslutas och socialtjänsten har bedömt att det finns behov av insatser och vårdnadshavaren eller barnet avvisar erbjudanden om insatser kan det i vissa fall kvarstå en stor oro om barnet. Socialtjänsten har då rätt att i samband med att utredningen avslutas utan insats fatta beslut om uppföljning oberoende av samtycke från barn och vårdnadshavare. Socialtjänsten kan även besluta om uppföljning i de situationer där domstol har avslagit en ansökan om vård enligt LVU (11 kap. 4 a § SoL). Uppföljningen får pågå under högst två månader efter det att utredningen avslutades.

14 Utforma och genomföra uppdrag

När utredningen visar att barnet har ett behov som inte kan tillgodoses på annat sätt kan bistånd beviljas med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Vilka insatser socialnämnden kan erbjuda diskuteras under utredningstiden tillsammans med barnet och vårdnadshavarna. I många fall kommer socialtjänsten, barnet och vårdnadshavarna gemensamt fram till vilka insatser som behövs. Ibland kan en insats riktas direkt till barnet, och i andra situationer kan en insats erbjudas till vårdnadshavarna för att komma barnet till del.

För att en insats ska kunna beviljas med stöd av SoL förutsätts i regel att vårdnadshavare och barnet, om det är över 15 år, samtycker till insatsen. För barn som har fyllt 15 år får socialtjänsten dock besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det (3 kap. 6 a § andra stycket SoL). Om det kan antas att behövlig vård inte kan ges till barnet med samtycke från barnet och/eller vårdnadshavarna behöver socialtjänsten överväga att ansöka till förvaltningsrätten om vård enligt LVU.

Då socialtjänsten har beslutat om en insats ska handläggare dokumentera ett uppdrag som lämnas till utföraren av insatsen. Av uppdragsbeskrivningen ska det bland annat framgå vad som ingår i uppdraget och de mål som gäller för insatsen. Vidare ska det framgå former för uppföljning i det enskilda fallet och vilken information utföraren av insatsen ska lämna till socialtjänsten när insatsen avslutas (5 kap. 22 § SOSFS 2014:5).

Av 6 kap. 2 § SOSFS 2014:5 framkommer att den som utför insatsen bör upprätta en genomförandeplan när det gäller insatser inom öppenvården. Planen bör upprättas med utgångspunkt från den beslutande socialtjänstens uppdrag till utföraren. När en genomförandeplan utarbetas är barnets och vårdnadshavarens delaktighet viktig för att insatsen ska ge så goda förutsättningar som möjligt. Barnet ska ges information om vad de beslutade insatserna innebär för hans eller hennes del. Barnet ska också ges möjlighet att uttrycka sin inställning till de planerade insatserna (jfr 11 kap. 10 § SoL).

15 Uppföljning

15.1 Öppenvård

När socialtjänsten beviljar en insats ska den följas upp regelbundet utifrån barnets behov och uppsatta mål. Uppföljningen av socialtjänstens insatser har flera syften. Förutom att ge struktur, kontinuitet och delaktighet i insatsen skapar uppföljningen ett värdefullt och nödvändigt underlag för kunskaps- och metodutveckling.

Socialtjänsten har ett ansvar att följa upp sina insatser vilket framgår av 3 kap. 3 och 5 §§ SoL och SOSFS 2011:9. I förarbeten framhåller regeringen att det är ett grundläggande kvalitetskrav att beslutade öppna insatser ska följas regelbundet av socialtjänsten under genomförandet av insatsen, tillsammans med den som utför insatsen och berörda barn och familjer.

Det är viktigt att barn själva får uttrycka sina åsikter i samband med uppföljningar och utvärderingar av beslut och åtgärder som rör dem, till exempel när det gäller det stöd eller den vård de får. Socialtjänsten bör verka för att barnet och dess vårdnadshavare eller den unge är delaktiga vid uppföljningen av en öppen insats som har beviljats enligt 4 kap. 1 § SoL.

Insatser i form av kontaktperson, kontaktfamilj och särskilt kvalificerad kontaktperson ska kontinuerligt följas av socialtjänsten. Anledningen till att just dessa insatser är särskilt utpekade i lagen är bland annat att de ofta pågår under en lång tid och att de kan vara relativt ingripande i barnets liv.

Uppföljningen ska dokumenteras både av socialtjänsten och av den som utför insatsen. Av dokumentationen bör det bland annat framgå när och på vilket sätt insatsen har följts upp.

15.2 Placering

När det gäller uppföljning av placeringar har socialnämnden en lagstadgad skyldighet att noga följa vården genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, genom enskilda samtal med barnet eller den unge, genom samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och samtal med vårdnadshavarna (6 kap. 7 b § SoL och 13 a § LVU).

Syftet med uppföljningen är tillförsäkra att vården är rättssäker och trygg och utgår från barnens behov, med utgångspunkt från de vård- respektive genomförandeplaner som upprättats. Ett annat syfte med den regelbundna uppföljningen är att få underlag till överväganden och omprövningar av vården.

Socialnämnden är skyldig att minst en gång var sjätte månad överväga om vård i ett annat hem än det egna, som ges med stöd av SoL eller 2 § LVU, fortfarande behövs (6 kap. 8 § första stycket SoL och 13 § första stycket LVU). Ett övervägande är att betrakta som en information eller anmälan till socialnämnden för att den ska hålla sig underrättad om vården.

Av 6 kap. 8 § andra stycket SoL och 13 § tredje stycket LVU framgår att när ett barn varit placerat i familjehem under tre år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. Bakgrunden till denna bestämmelse var att barn som placeras i familjehem ibland blir kvar i vården under lång tid och att detta kan leda till att barn lever i ovisshet om var de hör hemma och om och hur länge de får bo kvar i ett familjehem.

16 Avslut

Vid insatsens avslut ska tydligt framgå en motivering till att insatsen avslutas. En bedömning ska göras om målen med insatsen uppnåtts. Vidare ska dokumenteras om det finns kvarvarande behov som gör att ett fortsatt motiveringsarbete ska föras gentemot den enskilde. Vid avslut av insats är det särskilt viktigt att barnets delges information samt att ta in barnets inställning till insatsen och syn på sin situation.

Om det vid avslutning av insatsen finns en stor oro kvar i ärendet ska en bedömning göras om en ny utredning ska inledas.

17 Insatser barn och unga

17.1 Placering

Enligt 6 kap 1 § SoL skall socialnämnden sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård och boende. Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård. Vården skall utformas så att det främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.

För de barn och unga som är familjehemsplacerade eller placerade i hem för vård och boende skall det i enligt med 6 kap § 7 c finnas en av socialtjänsten särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreterares kontakt med barnet omfattar frekventa och regelbundna besök 2 – 4 gånger per år.

Av 6 kap. 2 § SoL framkommer att varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. Då barn placeras har socialtjänsten ansvar för att ge vårdnadshavare och föräldrar råd, stöd och annan hjälp som de kan behöva, vilket framgår av 6 kap. 7 § punkt 4 SoL.

17.1.1 Familjehem

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Av 6 kap. 6 § andra stycket SoL framkommer att socialnämnden inte får fatta beslut om vård i ett familjehem utan att förhållandena i det enskilda hemmet är utredda. Familjehemsutredningen är ett viktigt redskap i arbetet med att tillförsäkra placerade barn och unga en

god vård. För att höja kvaliteten i utredningarna och bidra till att de blir likvärdiga i landet har Socialstyrelsen tagit fram föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om vad en utredning av ett familjehem ska omfatta och hur den ska bedrivas.

När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet skall dock enligt 1 kap. 2 § alltid beaktas. (6 kap. 5 § SoL).

17.1.2 Jourhem

Ibland uppstår det situationer som innebär att ett barn omgående behöver placeras utanför det egna hemmet. I vissa fall har socialtjänsten inte hunnit utreda barnets behov för att kunna matcha det med ett familjehem, eller så finns det inte något familjehem att tillgå just då som motsvarar barnets behov. I andra fall kanske det bara är aktuellt att barnet vårdas och bor utanför det egna hemmet under en kortare period. Barnet kan då placeras tillfälligt i en familj. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan barnet därefter flytta hem, bli kvar i hemmet – som då tar emot barnet för stadigvarande vård och fostran efter att ha utretts som familjehem – eller omplaceras till ett annat familjehem alternativt till ett stödboende eller ett HVB.

Ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran benämns jourhem. Ett barn kan även placeras tillfälligt i en familj som barnet känner väl sedan tidigare, hos en anhörig eller annan närstående till barnet, i ett hem som inte är utrett som jour- eller familjehem. Det är då inte fråga om en jourhemsplacering utan ett beslut om att tillfälligt placera barnet utanför det egna hemmet med stöd av 4 kap. 1 § SoL.

När det gäller placering i jourhem följer av lagstiftningen att om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialtjänstens utredning enligt 11 kap. 2 § om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats (6 kap. 6 § fjärde stycket SoL).

17.1.3 Hem för vård eller boende (HVB)

Med hem för vård eller boende, HVB, avses heldygnsomsorg som yrkesmässigt tillhandahåller vård, behandling, omvårdnad och tillsyn för barn och ungdomar. Placering på HVB kan ske under kortare tid för utredning eller akut vård eller för längre tids vård och behandling. Placering av barn under 12 år utan medföljande förälder ska i största möjliga mån undvikas. För privata aktörer krävs tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg, IVO, för att bedriva HVB.

En särskild form av HVB är de av staten, genom Statens Institutionsstyrelse (SiS), drivna särskilda ungdomshemmen som skiljer sig från övriga HVB genom att de har särskilda befogenheter vad gäller tvångsmedel och att de till del finansieras genom statskassan.

Det finns upphandlade HVB gemensamt i regionen att åberopa.

17.1.4 Stödboende

Stödboende är en placeringsform för barn och unga i åldern 16–20 år. Barn i åldern 16–17 år får tas emot i ett stödboende endast om det finns särskilda skäl, 6 kap. 1 § SoL. Barn och unga i åldern 16–20 år som bedöms kunna bo i ett eget boende med anpassat stöd, och som inte har behov av sådana vård- och behandlingsinsatser som motiverar en placering i HVB, ska kunna placeras i ett stödboende. Jämfört med den grupp av barn och unga som placeras i HVB är stödboende avsett för barn och unga som är bättre socialt fungerande och endast har ett mindre vårdbehov. De är också så pass mogna och självständiga att familjehemsplacering inte bedöms lämplig. Det huvudsakliga syftet med placeringen är att under trygga former träna och förbereda barnet eller den unge för ett självständigt boende och vuxenliv i ett eget boende. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ måste ha tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av stödboende.

17.2 Öppna insatser

Socialnämnden har enligt 3 kap. 6 a § SoL ett ansvar för att det finns tillgång till olika former av öppenvårdsinsatser. Kommunen behöver enligt förarbetena ha beredskap för att ge öppna insatser vid behov men också för att insatserna ska motsvara de behov som barn och vårdnadshavare faktiskt har

17.2.1 Kontaktfamilj/kontaktperson

Med kontaktfamilj avses en familj där barnen får vistas vissa dagar eller helger. Kontaktfamilj kan beviljas som insats då det finns ett bristande nätverk runt barnet eller att barnet anses må bra av att få uppleva hur ett annat hem fungerar. Det kan också vara så att barnet har en bekymmersam hemsituation där föräldrarna inte hela vägen förmår att ge barnet det stöd som barnet behöver.

Kontaktperson får ett barn eller ungdom som behöver stöd. Det kan finnas flera orsaker till att ett barn eller ungdom får stöd enligt socialtjänstlagen såsom att det sociala nätverket kan vara glest, föräldrarna behöver avlastning och/eller barnet eller ungdomen behöver ytterligare vuxenkontakter.

Enligt 3 kap. 6b § SoL kan en särskild person eller familj med uppgift att hjälpa den enskilde i hans närmaste personliga angelägenheter utses om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. För barn över 15 år krävs barnets samtycke.

När det gäller kontaktperson/kontaktfamilj bör socialtjänsten i samråd med den enskilde och uppdragstagaren dokumentera uppgifter om hur insatsen ska genomföras i en genomförandeplan. Detta framgår av Socialstyrelsens allmänna råd till 5 kap. 22 § SOSFS 2014:5.

Kontaktfamilj/kontaktperson behöver utredas och godkännas av socialtjänsten innan ett uppdrag beviljas.

17.2.2 Öppenvårdinsatser

Barn- och ungdomsfamiljer kan beviljas stödinsatser i form av familjebehandling och individuellt stöd. Insatserna har olika inriktning och intensitet utifrån det behov som föreligger. När det finns en överhängande och omfattande problematik erbjuds intensiva och flexibla familjebehandlingsinsatser med syfte att undvika placering.

Familjebehandling utgör också en viktig insats när barnet eller ungdomen har placerats för att möjliggöra att barnet ska kunna flytta hem till sina föräldrar.

Öppenvårdsinsatserna är biståndsbedömda insatser som syftar till att ge det stöd som barnet och familjen behöver för barnet ska kunna växa upp under goda och trygga förhållanden.

Det kan exempelvis vara att stötta barn och föräldrar i deras vardag. Föräldrarna får stöd och vägledning i sin föräldraroll. Det kan gälla gränssättning, vardagens struktur, anknytning, omvårdnad, barnsäkerhet med mera.

Insatsen kan även rikta sig mot barnet eller ungdomen i form av stödsamtal gällande exempelvis skola, kriminalitet, psykisk ohälsa eller missbruk.

Familjebehandlarna arbetar oftast genom att man gör hembesök i familjen. Enskilda samtal med reflektion och rådgivning sker med både barn och föräldrar. Arbetet kan också bedrivas genom gruppverksamhet.

Syfte och mål med insatsen dokumenteras i BBIC-dokumentet Uppdrag till utförare. Uppdraget ska göras i samråd med föräldrar och barnet, där gemensamma mål upprättas och följs upp/revideras kontinuerligt.

Insatsen kan, utan myndighetsbeslut, prövas av den enskilde vid som mest fem tillfällen via så kallad ”öppen dörr”. I det fall behovet av insatsen kvarstår kan den enskilde göra en ansökan om att få fortsätta med insatsen och då inleds en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.

17.2.3 Tryggare familj

Tryggare familj är en kurs inom lugnt föräldraskap. Den utgår från fem teman: bemötande, bli sedd, tid tillsammans, förberedelse och rutiner samt behålla lugnet – konflikthantering. Insatsen pågår i fem veckor, ett tema per vecka.

Målgruppen för insatsen är familjer där det finns oro för psykiskt och fysiskt våld samt brister i föräldraförmågan. Syftet med insatsen är att i ett tidigt skede sätta in insatser och bryta negativa mönster i familjen samt att undvika placering av barnet. Föräldrar och barnet/ungdomen får i ett tidigt skede av utredningen relevant information gällande insatsen och beviljas bistånd utifrån givet samtycke. För att insatsen ska ge effekt krävs det att familjen själva har insikt i att det behöver ske en förändring i hemmet.

17.2.4 Föräldrautbildning

Socialtjänsten i Eda kommun har möjlighet att, efter ansökan från den enskilde, bevilja plats i föräldrautbildningarna KOMET och Älskade förbannade tonåring (ÄBT).

KOMET är en förkortning för KOMmunikations METod och riktar sig till föräldrar med barn 3-11 år. KOMET består av gruppträffar med föräldrar som ofta hamnar i konflikt med sitt barn. Syftet är att öka föräldrarnas positiva samspel med sina barn och förbättra deras förmåga att hantera vardagsproblem och konfliktsituationer.

Älskade förbannade tonåring riktar sig till föräldrar med barn 13-18 år. ÄBT består av gruppträffar som bygger på diskussioner och utgår från en rad vardagssituationer som de flesta tonårsföräldrar kan känna igen sig i.

17.2.5 Träningsboende

Träningsboende är en insats som riktar sig till ungdomar 16-20 år. Syftet med insatsen är att ungdomen får möjlighet att bo i en lägenhet som socialnämnden tillhandahåller. Insatsen träningsboende innehåller individuellt stöd från ungdomsbehandlare men även ett "baspaket" som samtliga ungdomar ska vara rustade med när de lämnar träningsboendet. I baspaketet ingår bland annat ekonomi, vardagsrutiner och planering. Insatsen är frivillig och bygger på samtycke från vårdnadshavare och/eller ungdomen.

18 Bilagor

18.1 Bilaga 1 – Processkarta

